

Monumentnummer*: 523622

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 23 februari 2004
Kadaster deel/nr 82916/140

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Heilig Landstichting Berg en Dal Gelderland

Kadastrale gemeente* Sectie* Kadastraal object* Appartement aanduiding Grondperceel
Grosbeek H 1277

Omschrijving**

Complexonderdeel 15

Inleiding

Kunstmatig opgeworpen stenen KRUISBERG met CRYPTÉ, overeenkomstig de heuvel Golgota bij Jeruzalem waar Christus werd gekruisigd. Dit object werd in opdracht van de Heilig-Land-Stichting in 1915 gebouwd en vóór 1928 voltooid met drie MOZAIEKVOORSTELLINGEN van de tiende, elfde en dertiende statie naar ontwerp van P. Gerrits en uitgevoerd door de firma 'P. Beyer & Söhne-Mozaik-Köln'. De Kruisberg met het houten kruis symboliseert de twaalfde statie "Christus sterft aan het kruis". Op palmzondag 1915 werd het kruis op Golgota geplant. Binnen het complex van de Heilig-Land-Stichting maakt dit object onderdeel uit van het thema "lijdensweg van Christus".

De kruisberg is gesitueerd op het hoogste punt van de heuvel waarop de rooms-katholieke begraafplaats van de Heilig-Land-Stichting is aangelegd. De begraafplaats maakte tot 1988 onderdeel uit van het aangrenzende Bijbels Openluchtmuseum, maar functioneert sedertdien zelfstandig.

Omschrijving

De in beton uitgevoerde KRUISBERG heeft een onregelmatig grondplan. Aan de noordzijde begint een zacht stijgende opgang die langs de rand van de berg omhoog klimt en eindigt op de top bij een groot eenvoudig houten kruis. Langs deze hellingbaan zijn in de bergwand teksten gekrast en twee boognissen uitgespaard waarin MOZAIEKVOORSTELLINGEN van de tiende, elfde en dertiende statie

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

zijn geplaatst. De tiende statie betreft het tafereel van de ontkleding. In het midden van de voorstelling is een soldaat bezig met het ontkleden van Christus. De voorover gebogen soldaat aan de linker zijde maakt een mengsel van wijn en azijn. Een hoger geplaatste militair kijkt van rechts toe. Tegen een neutrale achtergrond zijn drie houten taukruisen afgebeeld. De elfde statie betreft de kruisiging van Christus. Beulen zijn bezig om Christus en de twee moordenaars te kruisigen. In het midden van de voorstelling stapt Christus, gade geslagen door Johannes en Maria, op het voetenblok om plaats te nemen tegen het kruis. Links en rechts van Hem worden de twee moordenaars tegen de staande kruisen opgehesen, met touwen bij de armen vastgebonden en met spijkers door de voeten vastgenageld.

De dertiende statie betreft de kruisafname van Christus. Maria ondersteunt Christus die door Jozef van Arimatea van het kruis wordt gehaald. Zij worden omringd door Johannes, wenende vrouwen en de Romeinse soldaat die zijn geloof belijdt. Het kruis wordt bekroond door een bord met het opschrift: "JESUS VAN NAZARETH / DE KONING DER JODEN". De achtergrond bestaat uit een schematisch weergegeven kerkfront. In de berg is een CRYPTIE opgenomen die aan de zuidwest-zijde toegankelijk is via een portiek met colonnade. De crypte heeft een kruisvormig grondplan. Het vrijstaande altaar staat opgesteld voor de kruisarm tegenover de ingang. De graven zijn in rijen van zes en in zes lagen hoog ondergebracht in de kruisarmen.

Waardering

Kunstmatige KRUISBERG met CRYPTIE (1915) en drie MOZAIEKVOORSTELLINGEN (vóór 1928).

- Van architectuur- en kunsthistorische waarde als essentiële onderdelen van een verzameling aan de bijbelse geschiedenis ontleende gebouwen en objecten in oosterse stijl (qua ontwerp, materiaalgebruik en/of detaillering), alsmede van bijzonder belang voor het oeuvre van beeldend kunstenaar P. Gerrits. Deze vrij gaaf bewaard gebleven onderdelen van een voormalig devotiepark, thans onderdeel van de r.k. begraafplaats, vormen curiosa binnen de landelijke architectuur- en kunstgeschiedenis.
- Van stedenbouwkundige waarde als essentiële onderdelen van het complex Heilig-Land-Stichting dat cultuur- en architectuurhistorisch van nationaal belang is. De kruisberg is van bijzondere betekenis wegens de markante en landschappelijk fraaie situering, welke verbonden is met de aanleg van het complex en de chronologische opbouw van de rondgang over het terrein.
- Van cultuurhistorische waarde als essentiële onderdelen van het complex Heilig-Land-Stichting dat een bijzondere en tevens zeldzame uitdrukking vormt van een religieuze ontwikkeling.

<i>Hoofdcategorie</i>	<i>Subcategorie</i>	<i>Functie</i>
Religieuze gebouwen	Kerk en kerkonderdeel	Crypte
Religieuze gebouwen	Kerk en kerkonderdeel	Calvarieberg
Religieuze gebouwen	Kerk en kerkonderdeel	Kruiswegstatie

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument